

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta, joka koskisi vesikuljetusten kappaletavarakuljetuksia eli pakkauksissa, kuljetussäiliössä, kontissa tai muulla vastaavalla tavalla tapahtuvia kuljetuksia ja muiden kuljetusmuotojen kaikkia kuljetuksia. Lain nojalla annettaisiin kuljetusmuotokohtaiset asetukset ja muut normit.

Lakiin otettaisiin tärkeimmät kaikkia kuljetusmuotoja koskevat säännökset mukaan lukien rangaistussäännökset. Lakiin sisällytettäisiin tarpeellisin osin voimassa oleva laki vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä. Pääosa

lakiin ehdotetuista säännöksistä on jo tällä hetkellä alemmanasteisissa säännöksissä ja määräyksissä.

Ehdotetun lain perusteella tultaisiin Euroopan unionissa (EU) valmisteilla olevat vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvät säädökset saattamaan voimaan sen mukaisesti kuin Euroopan talousalueesta tehty sopimus (ETA-sopimus) ja mahdollinen liittyminen Euroopan unioniin edellyttävät.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä syyskuuta 1994.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	3.1. Taloudelliset vaikutukset	7
YLEISPERUSTELUT	3	3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	7
1. Nykytila	3	3.3. Ympäristövaikutukset	7
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	4. Asian valmistelu	8
1.1.1. Yleistä	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
1.1.2. Tiekuljetukset	3	1. Lakiehdotuksen perustelut	8
1.1.3. Rautatiekuljetukset	3	1 luku. Yleiset säännökset	8
1.1.4. Kuljettaminen aluksessa	4	2 luku. Viranomaiset ja niiden tehtävät	10
Yleistä	4	3 luku. Velvollisuudet ja vaatimukset	10
Kappaletavarakuljetukset	4	4 luku. Kiellot	11
Kiinteiden irtolastien kuljetukset ..	4	5 luku. Valvonta	11
Säiliöaluskuljetukset	4	6 luku. Pakkokeinot ja seuraamukset	12
1.1.5. Kuljettaminen ilma-aluksessa	5	7 luku. Asian siirtäminen, muutoksenhaku ja täytäntöönpano	12
1.1.6. Kuljettaminen satamassa, maastossa ja tehdas- sekä muilla vastaavilla alueilla	5	8 luku. Erinäisiä säännöksiä	13
1.2. EU:n ja ETA:n vaikutus	5	9 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset ..	13
1.3. Nykytilan arviointi	6	2. Voimaantulo	14
2. Ehdotetut muutokset	7	LAKIEHDOTUS	15
3. Esityksen vaikutukset	7	Laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta	15

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

1.1.1. Yleistä

Vaarallisten aineiden kuljetukset voidaan jakaa seuraaviin ryhmiin:

— kansainväliset tie-, rautatie (länsi-Eurooppa)-, rautatie (itä-Eurooppa)-, meri- ja ilmakuljetukset; sekä

— kotimaiset tie-, rautatie-, meri-, sisävesi- ja ilmakuljetukset sekä satama-, maasto- ja tehdas- ja vastaavien alueiden kuljetukset.

Vaarallisten aineiden kuljetuksia postissa koskevat kutakin kuljetusmuotoa koskevat säännökset ja määräykset. Tämän lisäksi posti on antanut postipalveluohjeiston, jossa voidaan antaa tarkempia ohjeita postissa kuljetettavista vaarallisista aineista.

Vaarallisten aineiden kuljettamisesta, lukuun ottamatta maastoalueilla tapahtuvia kuljetuksia, on voimassa säännöksiä ja määräyksiä. Näiden säännösten ja määräysten normitaso, sisältö ja rakenne poikkeavat toisistaan eräiltä osin hyvinkin merkittävästi. Turvallisuustasoltaan ne ovat yleisesti ottaen muissa teollisuusmaissa voimassa olevien säännösten ja määräysten tasolla.

1.1.2. Tiekuljetukset

Tiekuljetuksia koskevat vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä annettu laki (510/74), asetus (146/92) ja liikenneministeriön päätös (147/92) sekä vaarallisten aineiden kuljettajien ajoluvasta annettu asetus (724/91). Lisäksi tiekuljetuksia koskee vaarallisten tavaroiden kansainvälisistä tiekuljetuksista (ADR) tehty eurooppalainen sopimus (SopS 23/79, jäljempänä ADR-sopimus).

Vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä annetut laki ja asetus sisältävät pääasiassa yleisluonteisia säännöksiä. Laki rajaa näiden säännösten soveltamisalan samaksi kuin tieliikennelain (267/81) soveltamisalan eli tiekuljetussäännöksiä ei yleensä sovelleta muun muassa satama-, tehdas- tai maastoalueilla.

Kansainvälisiä tiekuljetuksia koskeva ADR-sopimus on saatettu voimaan asetuksella.

Vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä

annetun lain 14 §:ssä ovat kuljetusrikosta ja -rikkomusta koskevat säännökset.

Vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä annetun lain mukaan vaarallisten aineiden kuljetuksista annetaan tarkemmat säännökset asetuksella. Asetuksessa on liikenneministeriölle annettu valtuudet antaa asiasta tarkemmat määräykset. Asetuksessa on edelleen annettu teknilliselle tarkastuskeskukselle valtuudet antaa muiden kuin radioaktiivisten aineiden kuljetuksiin käytettävien pakkausten ja säiliöiden samoin kuin räjähdystarvikkeiden kuljetukseen käytettävien ajoneuvojen ja konttien materiaalin osalta ohjeita liikenneministeriön päätöksen soveltamisesta. Asetuksessa on myös annettu Säteilyturvakeskukselle valtuudet antaa radioaktiivisten aineiden kuljetuksista ohjeita liikenneministeriön päätöksen soveltamisesta.

Vaarallisten aineiden kuljettajien ajoluvasta annetussa asetuksessa on liikenneministeriölle annettu valtuudet antaa tarkemmat määräykset vaarallisten aineiden kuljettajien ajoluvasta.

Vaarallisten aineiden tiekuljetusten kannalta merkittävimmät kotimaisia kuljetuksia koskevat määräykset on annettu liikenneministeriön päätöksellä. Vastaavasti kansainvälisten tiekuljetusten kannalta merkittävimmät määräykset on annettu ADR-sopimuksen englanninkielisissä liitteissä.

Vaarallisten aineiden tiekuljetuksia koskevia säiliöiden rakennemääräyksiä on annettu myös kuljetettavista kaasusäiliöistä annetulla kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksellä (641/78). Nestemäisen typen kuljettamista koskevia määräyksiä on myös työturvallisuuslain soveltamisesta nestemäisen typen kuljettamiseen ajoneuvossa annetussa valtioneuvoston päätöksessä (772/78).

1.1.3. Rautatiekuljetukset

Vaarallisten aineiden kotimaiset rautatiekuljetusmääräykset on annettu liikenneministeriön päätöksellä (394/92). Liikenneministeriön päätöksellä on annettu teknilliselle tarkastuskeskukselle valtuudet antaa muiden kuin radioaktiivisten aineiden kuljetukseen käytettävien pakkausten ja säiliöiden osalta samoin kuin räjähdystarvikkeiden kuljetukseen käytettävien konttien materiaalin osalta tarkempia ohjeita liikenneministeriön päätöksen soveltamisesta.

Päätöksessä on myös annettu Säteilyturvakeskukselle valtuudet antaa radioaktiivisten aineiden kuljetuksista ohjeita liikenneministeriön päätöksen soveltamisesta.

Suomen ja Itsenäisten Valtioiden Yhteisön (entinen Neuvostoliitto) väliset rautatiekuljetukset perustuvat 1947 tehtyyn sopimukseen Suomen ja Neuvostoliiton suorasta rautatieyhdysliikenteestä. Tämän sopimuksen kuljetusriffin liite nro 8 koskee vaarallisten aineiden kuljettamista Suomen ja Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton (SNTL) rautatieyhdysliikenteessä.

Suomen ja useimpien Euroopan maiden välisissä vaarallisten aineiden rautatiekuljetuksissa noudatetaan vaarallisten aineiden kansainvälisiä rautatiekuljetuksia koskevia eurooppalaisia RID- määräyksiä (Ordnung für die Internationale Eisenbahnbeförderung gefährlicher Güter). RID-määräykset ovat kansainvälisiä rautatiekuljetuksia koskevan yleissopimuksen (COTIF) (SopS 5/85) liitteen B (CIM) liite. COTIF-sopimus on saatettu voimaan erillisellä lailla.

Vastaavasti kuin tiekuljetuksia koskee myös rautatiekuljetuksia kuljetettavista kaasusäiliöistä annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös.

1.1.4. Kuljettaminen aluksessa

Yleistä

Vaarallisten aineiden kuljettamista aluksessa koskevat säädökset jakaantuvat kappaletavarakuljetuksiin, kiinteiden irtolastien kuljetuksiin ja säiliöaluskuljetuksiin. Kappaletavarakuljetuksilla tarkoitetaan kuljettamista pakkauksissa, kuljetussäiliöissä, konteissa tai muulla vastaavalla tavalla.

Kiinteiden irtolastien kuljetuksilla ja säiliöaluskuljetuksilla tarkoitetaan kiinteiden aineiden kuljettamista irrallaan aluksessa tai nesteiden taikka kaasujen kuljettamista säiliöaluksessa.

Säädökset perustuvat Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen ja sen vuodelta 1978 olevaan pöytäkirjaan eli niin sanottuun MARPOL 73/78 sopimukseen (SopS 51/83) ja ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehtyyn kansainvä-

liseen yleissopimukseen eli niin sanottuun SOLAS -sopimukseen (Sops 11/81).

Suomen sisävesillä noudatetaan kansainvälisiin sopimuksiin perustuvien säännösten ja määräysten lisäksi eräitä aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun asetuksen (746/83) ja kanavien ja avattavien siltojen liikennesäännöistä annetun asetuksen (512/91) sekä luotsausasetuksen (393/57) säännöksiä.

Kappaletavarakuljetukset

Vaarallisten aineiden kuljettamisessa aluksessa kappaletavarana on noudatettava vaarallisten aineiden kuljettamisesta aluksessa annettua asetusta (357/80). Asetus on annettu hallitusmuodon 28 §:n mukaisen tasavallan presidentin yleisen asetuksenantovaltuutuksen nojalla. Edellä mainitun asetuksen perusteella on saatettu voimaan Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa laadittu englanninkielinen IMDG-koodi (International Maritime Dangerous Goods Code).

Asetus koskee vaarallisten aineiden kappaletavarakuljetuksia Suomen aluevesillä ja suomalaisilla aluksilla myös aluevesien ulkopuolella.

Asetuksessa annetaan merenkulkuhallitukselle valtuudet antaa tarkempia määräyksiä vaarallisten aineiden kappaletavarakuljetuksiin liittyvistä teknisistä yksityiskohdista. Merenkulkuhallituksen antamia päätöksiä ei ole julkaistu säädöskokoelmassa.

Asetuksessa on myös rangaistussäännös.

Edellä mainitun asetuksen lisäksi on merilaissa (167/39) yleisiä kappaletavaran kuljetuksia koskevia säännöksiä.

Kiinteiden irtolastien kuljetukset

IMO:n hyväksymää irtolastikuljetusten turvallisuuskoodia (Code of Safe Practice for Solid Bulk Cargoes), joka koskee muun muassa kiinteiden vaarallisten aineiden irtolastikuljetuksia, ei ole toistaiseksi saatettu Suomessa voimaan.

Säiliöaluskuljetukset

Neste- ja kaasusäiliöaluksia öljysäiliöalukset mukaan luettuina koskee merilain lisäksi ennen

kaikkea aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annettu laki eli niin sanottu alusjätelaki (300/79).

Alusjätelain ja merilain nojalla on annettu asetus kemikaali- ja kaasusäiliöaluksista (244/82), jolla IMO:n julkaisemat kemikaali- ja kaasualuskoodit on saatettu voimaan. Samoin alusjätelain nojalla on annettu asetus aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä eli niin sanottu alusjäteasetus (635/93), joka koskee muun muassa öljykuljetuksia. Tämä asetus ja alusjätelaki perustuvat Itämeren suojelusopimukseen ja MARPOL 73/78-sopimukseen.

Alusjätelaissa on rangaistussäännös.

Alusjätelain mukaan tarkempia säännöksiä annetaan asetuksella, jossa olevan valtuuden perusteella merenkulkuhallitus on edelleen antanut tarkempia määräyksiä.

1.1.5. Kuljettaminen ilma-aluksessa

Ilmailulain (595/64) mukaan Ilmailulaitoksella on oikeus yleisistä järjestys- ja turvallisuusyistä kieltää sotatarvikkeiden ja muiden tavaroiden kuljetus ilma-aluksessa ja antaa siitä tarkempia määräyksiä. Edelleen ilmailuasetuksen (525/68) mukaan Ilmailulaitos voi antaa tarkemmat määräykset muun muassa siitä, millä ehdoilla ilma-aluksessa saadaan kuljettaa tavaraa, joka aikaansaa tulipalon tai räjähdysvaaran.

Ilmailulain ja -asetuksen nojalla Ilmailuhallitus on antanut päätöksen vaarallisten aineiden ilmakuljetuksesta. Tämä päätös koskee ilmailua Suomen ilma-alusrekisteriin merkityillä siviili-ilma-aluksilla ja kaikilla siviili-ilma-aluksilla Suomen alueella. Sen lisäksi että päätöksessä on vaarallisten aineiden kuljetusta koskevia määräyksiä, on sillä saatettu noudatettavaksi kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) laatima ICAO-TI-ohjeisto (Technical Instructions for the Safe Transport of Dangerous Goods by Air). Ilmailuhallituksen päätöstä ei ole julkaistu säädöskokoelmassa.

Ilmailulaissa on rangaistussäännös.

1.1.6. Kuljettaminen satamassa, maastossa ja tehdas- sekä muilla vastaavilla alueilla

Vaarallisten aineiden kuljettamista satamassa koskevat edellä esitetyt kuljetussäädökset sen

mukaan, mistä kuljetusmuodosta on kysymys. Tiekuljetussäädökset ovat voimassa vain siinä tapauksessa, että kysymyksessä on tieliikennelain mukainen tie. Useimmissa tapauksissa vaarallisten aineiden kuljetuksia satamissa koskevat vain mahdolliset paikallisen satamalaitoksen antamat määräykset. Alusten lastauksessa ja purkamisessa noudatettavista järjestysohjeista annettu valtioneuvoston päätös (915/85) koskee välillisesti vaarallisten aineiden kuljetuksia satamissa. Se on kuitenkin ennen kaikkea lastausta ja purkamista koskeva työturvallisuuspäätös.

Vaarallisten aineiden kuljettamista maastossa esimerkiksi moottorikelkalla eivät koske mitkään edellä esitetyistä kuljetussäädöksistä.

Vaarallisten aineiden kuljettamista suljetuilla tehdasalueilla, kaivosalueilla, varastoalueilla ja työmaalla eivät koske edellä esitetyt säädökset, mutta siitä on annettu säännöksiä ja määräyksiä eräissä muissa säädöksissä. Esimerkiksi räjähdeseasetuksessa (473/93) on näillä alueilla tapahtuvia räjähdekuljetuksia koskevat säännökset.

Lentopaikoilla tapahtuvia vaarallisten aineiden kuljetuksia (säiliöajoneuvot) eivät tiekuljetussäädökset yleensä koske. Näitä kuljetuksia koskevat lentokenttien säiliöajoneuvojen säiliöistä annettu kauppa- ja teollisuusministeriön päätös (649/78).

Vaarallisten aineiden kuljettamisesta yleisillä teillä olevilla lautoilla on annettu määräykset yleisillä teillä olevien lauttojen varusteista ja niiden liikenteen valvomisesta annetulla liikenneministeriön päätöksellä (221/88).

1.2. EU:n ja ETA:n vaikutus

Tähän mennessä Euroopan unioni (EU) ei ole ollut aktiivinen säätelemään vaarallisten aineiden kuljetuksia. Useimmissa EU- samoin kuin ETA-valtioissa sovelletaan kansainvälisiä vaarallisten aineiden kuljetussopimuksia ja määräyksiä kansainvälisiin kuljetuksiin ja niihin perustuvia kansallisia määräyksiä kansallisiin kuljetuksiin. Näin on asianlaita myös Suomessa.

Vaarallisten aineiden tiekuljetuksiin liittyvässä EU on säätänyt tällä hetkellä ainoastaan vaarallisten aineiden kuljettajien ajoluovasta vaarallisten aineiden tiekuljetuksissa käytettävien ajoneuvojen kuljettajien ammatillisesta koulutuksesta annetulla neuvoston direktiivillä

(89/684/ETY). Vaarallisten aineiden kuljettajilla tulee olla erillinen vaarallisten aineiden kuljetuksiin oikeuttava ajolupa, joka edellyttää kurssin ja kokeen suorittamista. Koska direktiivi on osana ETA-sopimusta, se on saatettu Suomessa voimaan vaarallisten aineiden kuljettajien ajoluvasta annetulla asetuksella (724/91).

Vaarallisten aineiden merikuljetuksiin liittyvänä EU on säätänyt vaarallisia tai ympäristöä pilaavia aineita kuljettavia aluksia koskevista vähimmäisvaatimuksista niiden ollessa matkalla yhteisön merisatamiin tai poistuessa sieltä vaarallisia tai ympäristöä pilaavia aineita kuljettavia aluksia koskevista vähimmäisvaatimuksista niiden ollessa matkalla yhteisön merisatamiin tai poistuessa sieltä annetulla neuvoston direktiivillä (93/75/ETY). Direktiivissä säädetään vaarallisia tai ympäristöä pilaavia aineita kuljettavien alusten lastin ja eräiden muiden seikkojen ilmoittamisvelvollisuudesta. Koska kyseinen direktiivi on osana ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaa, on direktiiviä koskeva lainsäädäntö oltava valmis 13 päivään syyskuuta 1994 mennessä ja saatettava voimaan 13 päivästä syyskuuta 1995.

EU:ssa valmistellaan parhaillaan vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvää direktiiviehdotusta, joka koskee vaarallisten aineiden kuljetuksista vastaavan henkilön pätevyyttä (Proposal for a Council Directive on the appointment of an officer for prevention of the risks inherent in the carriage of dangerous goods in undertakings which transport such goods, and on the vocational qualification of such officers, 91/C 185/05). Sen mukaan yrityksissä, joiden toimintaan kuuluu vaarallisten aineiden kuljetuksia, kuormaamista, purkamista, varastointia tai hävittämistä, tulisi olla yhtä tai useampaa kuljetusmuotoa varten koulutettu henkilö niin sanottu turvallisuuspäällikkö. Tämä henkilö tarkastaisi muun muassa vaarallisten aineiden kuljetuksiin käytettävät ajoneuvot ja niiden asianmukaisuuden sekä tarkastaisi tarvittavat asiakirjat.

EU:n tarkoituksena on myös yhtenäistää EU:n sisällä vaarallisten aineiden kuljetusmääräykset eurooppalaisten ADR-sopimuksen ja RID-määräysten mukaisiksi. Tätä koskevat direktiiviehdotukset ovat valmisteilla (Proposal for a Council Directive on the approximation of the laws of Member States with regard to the transport of dangerous goods by road, Proposal for a Council Directive on approxi-

mation of the laws of the Member States relating to the carriage of dangerous goods by railway).

Lisäksi EU valmistelee direktiiviehdotuksia vaarallisten aineiden tie- ja rautatiekuljetusten valvonnasta (Proposal for a Council Directive on uniform procedures with regard to checks on the transport of dangerous goods by road, Proposal for a Council Directive on uniform control procedures for the carriage of dangerous goods by rail). Direktiiviehdotuksen mukaan vaarallisten aineiden kuljetusten valvontaa voitaisiin suorittaa yrityksessä, jonka toimintaan kuuluu vaarallisen aineen kuljetusta, kuormausta, purkamista, lähettämistä, samoin kuin varastointia, keräilyä, käsittelyä tai vastaanottoa.

1.3. Nykytilan arviointi

Eri kuljetusmuotojen vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevat normit ovat normitasoltaan vaihtelevia. Eräät normit on annettu pääpiirteittäin laissa ja asetuksessa (kuljettaminen säiliöaluksessa), kun taas toiset on annettu lain ja asetuksen nojalla keskusviraston päätöksellä (Ilmailuhallituksen päätös vaarallisten aineiden ilmakuljetuksesta) tai ilman lain ja asetuksen selvää valtuutusta sopimuksen perusteella (Suomen ja IVY:n väliset vaarallisten aineiden kuljetukset).

Normien soveltamisoissa on puutteita. Muun muassa yksityiset satamat, lentopaikat ja maastoalueet eivät kuulu vaarallisten aineiden kuljetussäännösten ja määräysten piiriin.

Rangaistussäännöskäytäntö eri kuljetusmuotojen osalta vaihtelee. Rangaistussäännös on annettu eräissä tapauksissa laissa. Asetuksilla on rangaistussäännöksiä sisältöä juridisesti tarkennettu. Eräät säädökset eivät sisällä lainkaan rangaistussäännöstä.

Muun kuin liikenneministeriön hallinnonalan viranomaiselle kuten Säteilyturvakeskukselle ja teknilliselle tarkastuskeskukselle on annettu velvoittavia tehtäviä asetuksissa, ministeriön päätöksissä tai keskusviraston päätöksissä.

Valvontaviranomaiset vaihtelevat eri kuljetusmuodon mukaan. Esimerkiksi tulli on vesikuljetusten, mutta ei maa- ja ilmakuljetusten valvontaviranomainen, vaikka tästä olisi eräissä tapauksissa etua.

Lähitulevaisuudessa EU tulee säätämään

entistä laajemmin vaarallisten aineiden kuljetuksia. Voimassa olevat vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevat hajallaan olevat säädökset eivät vastaa EU:sta tulevia säädösmuutostarpeita. Kaikkia kuljetusmuotoja koskevan puitelain perusteella voitaisiin kaikkia kuljetusmuotoja koskevat muutokset sekä kuljetusmuotokohtaiset muutokset saattaa voimaan sen mukaisesti kuin ETA-sopimus ja mahdollinen liittyminen Euroopan unioniin edellyttävät.

2. Ehdotetut muutokset

Ehdotettu laki koskisi vaarallisten aineiden aluskuljetusten kappaletavarakuljetuksia ja muiden kuljetusmuotojen kaikkia kuljetuksia. Laki ei koskisi vaarallisten aineiden meri- ja sisävesikuljetuksia irtolastina eikä neste- ja kaasusäiliöaluskuljetuksia, jotka poikkeavat luonteeltaan ehdotetussa laissa tarkoitetuista kuljetuksista. Näistä kuljetuksista on säädetty erikseen. Vaarallisten aineiden kuljetuksista säädettäisiin selkeästi ja yhtenäisesti lailla ja laissa annettaisiin tarpeelliset valtuudet alemmanasteiseen norminantoon.

Lain tarkoituksena olisi yhtenäistää normikäytäntöä eri kuljetusmuotojen osalta. Ehdotetun lain perusteella olisi myös tarkoitus antaa kuljetusmuotokohtaiset asetukset. Samoin annettaisiin valtuutus liikenneministeriölle maantiekuljetusten ja rautatiekuljetusten, merenkulkuhallitukselle kappaletavaran aluskuljetusten osalta ja Ilmailulaitokselle ilma-aluskuljetusten osalta antaa tarkemmat määräykset vaarallisten aineiden kuljetukseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista.

Laissa olisi tarkoitus täsmentää vaarallisten aineiden kuljetusnormien soveltamisaloja koskemaan muun muassa satama-, varasto- ja tehdasalueella tapahtuvia kuljetuksia silloin, kun se liittyisi kiinteästi tie- tai rautatiekuljetukseen sekä satama-alueella, lentopaikoilla ja maastoliikenneläin mukaisessa maastossa tapahtuvaa kuljetusta sekä muun muassa ratapihoilla tapahtuvaa vaunujen käsittelyä ja tilapäistä säilytystä ja kollien käsittelyä terminaalissa.

Lain tarkoituksena on yhtenäistää rangaistusläänöksiä eri kuljetusmuotojen kesken.

Lain perusteella annettavissa kuljetusmuotokohtaisissa asetuksissa tul-taisiin määräämään muun kuin liikenneministeriön hallinnonalan

viranomaisten velvoittavat tehtävät. Samalla mainittujen tehtävien suorittaminen eri kuljetusmuotojen osalta tul-taisiin yhtenäistämään.

Laissa määrättäisiin valvontaviranomaisiksi liikenneministeriö, merenkululaitos, Ilmailulaitos, tullilaitos, poliisiviranomaiset, palo- ja pelastusviranomaiset sekä rajavartiolaitos, satamaviranomaiset ja Säteilyturvakeskus kukin toimialueellaan siten kuin siitä kuljetusmuotokohtaisissa asetuksissa erikseen tarkemmin säädetään. Edellä mainittujen lisäksi muita toimivaltaisia viranomaisia olisivat teknillinen tarkastuskeskus ja ajoneuvohallinto kukin toimialueellaan.

Ehdotetun lain perusteella saatettaisiin Euroopan talousalueen ja mahdolliseen Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvät vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvät säännökset voimaan sen mukaisesti kuin ETA-sopimus ja mahdollinen liittyminen Euroopan unioniin edellyttävät.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä valtiontaloudellisia kustannusvaikutuksia. Esityksellä ei myöskään ole välittömiä vaikutuksia kuljetuskustannuksiin.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotetun lain perusteella annettavissa kuljetusmuotokohtaisissa asetuksissa kuljetuspakkausten ja -säiliöiden tyyppihyväksyntä ja määräaikaistarkastukset säädettäisiin saman viranomaisen suoritettaviksi kaikkien kuljetusmuotojen osalta. Muiden kuin radioaktiivisten aineiden kuljetuspakkausten ja -säiliöiden tyyppihyväksyntä ja määräaikaistarkastukset suoritettaisiin teknillisessä tarkastuskeskuksessa ja radioaktiivisten aineiden kuljetuspakkausten ja -säiliöiden tyyppihyväksyntä ja määräaikaistarkastukset Säteilyturvakeskuksessa.

Ehdotetun lain valvonta annettaisiin pääosin nykyisille viranomaisille. Tullin valvontatehtävät ehdotetaan laajennettaviksi vaarallisten aineiden maa- ja ilmakuljetuksiin.

Ehdotuksella ei ole mainittavia organisaatio- ja henkilöstövaikutuksia.

3.3. Ympäristövaikutukset

Ehdotetun lain ja sen nojalla säädettävien

kuljetusmuotoikohtaisten asetusten ja päätösten yhtenä tarkoituksena on vaarallisten aineiden kuljetusturvallisuuden lisääminen ja siten myös ympäristön turvallisuuden lisääminen.

4. Asian valmistelu

Liikenneministeriön yhteydessä toimiva vaarallisten aineiden kuljetusasiain neuvottelukunta ehdotti vuonna 1988 säädettäväksi kaikkia kuljetusmuotoja koskeva vaarallisten aineiden kuljetuslaki, jonka perusteella annettaisiin kuljetusmuotoikohtaiset asetukset ja muut normit tai vaihtoehtoisesti vesikuljetusten kappale- ja tavarakuljetuksia ja muiden kuljetusmuotojen kaikkia kuljetuksia koskeva laki, jonka perusteella annettaisiin asetukset ja muut normit.

Liikenneministeriö asetti 14 päivänä tammikuuta 1991 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin laatia ehdotus vaarallisten aineiden kuljetuslaiksi, joka koskisi vesikuljetusten kappale-

tavarakuljetuksia ja muiden kuljetusmuotojen kaikkia kuljetuksia. Lain nojalla olisi tarkoitus antaa kuljetusmuotoikohtaiset asetukset ja muut normit. Työryhmän tuli lisäksi selvittää mahdollisuudet sisällyttää lakiin maastossa, lentopaikoilla ja mahdollisesti satamissa tapahtuva vaarallisten aineiden kuljetus.

Työryhmä sai työnsä valmiiksi 27 päivänä tammikuuta 1993. Liikenneministeriö pyysi tärkeimpien viranomaisten, elinkeinoelämän ja työmarkkinajärjestöjen lausunnot työryhmän ehdotuksesta. Lausuntojen antajien enemmistö suhtautui myönteisesti esitettyyn lakiehdotukseen. Monissa lausunnoissa esitettiin huomautuksia lakiehdotuksen yksityiskohdista. Lausunnoista on liikenneministeriössä tehty yhteenveto.

Hallituksen esitys perustuu liikenneministeriön työryhmän ehdotuksiin. Lausunnoissa esitetyt yksityiskohtia koskevat huomautukset on pyritty ottamaan mahdollisuuksien mukaan huomioon esitystä valmisteltaessa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain tarkoitus.* Laki olisi vaarallisten aineiden tie-, rautatie- ja ilmakuljetuksia sekä vesikuljetusten kappale- ja tavarakuljetuksia koskeva yleislaki, jolla on tarkoitus taata turvallinen kuljetus ihmisen, ympäristön tai omaisuuden kannalta.

2 §. *Lain soveltamisala.* Laki koskisi vaarallisten aineiden kuljettamista tiellä, rautatiellä ja muussa raideliikenteessä, ilma-aluksessa ja aluksessa.

Laki koskisi satama-alueella tapahtuvia varastoista laivaan ja varastojen välisiä vaarallisten aineiden kuljetuksia. Kuljetusmuotoikohtaisissa asetuksissa säädettäisiin, mitkä vaarallisten aineiden kuljetussäännökset koskisivat edellä mainittuja kuljetuksia. Tällaisia olisivat säännökset esimerkiksi kuljetuksesta, kuormauksesta ja purkamisesta vastaavan henkilön pätevyydestä, vaarallisten aineiden yhteenkuorauksesta, vaarallisten aineiden tilapäisestä säilytyksestä terminaalissa, junan vaunujen

merkinnästä sekä eräistä vaunujen vaihtotöistä. Satama-alueella kuljetetaan yleensä suuria määriä erilaisia vaarallisia aineita ja niiden ominaisuudet voivat vaihdella, eikä kuljettaja välttämättä ole tietoinen kuljettamiensa vaarallisten aineiden ominaisuuksista yhtä hyvin kuin esimerkiksi työntekijä, joka siirtää tehdasalueella tehtaan omia tuotteita.

Laki ei pääsääntöisesti koskisi lentopaikoilla tapahtuvia polttoainesiiroja, kun ne tapahtuvat tarkoitusta varten suunnitelluilla erikoisajoneuvoilla, joita ei ole tarkoitettu käytettäväksi tieliikennelaisissa tarkoitettulla tiellä. Tällaisten polttoainesiirojen osalta olisi kuitenkin tarpeen asettaa tiettyjä teknisiä vaatimuksia, jotka koskisivat säiliöiden rakennetta, varusteita, tarastusta ja merkintöjä.

Laki ei koskisi muun muassa vaarallisten aineiden irtolasti- eikä neste- ja kaasusäiliöaluskuljetuksia, jotka poikkeavat luonteeltaan tässä laissa tarkoitetuista kuljetuksista. Näistä kuljetuksista on säädetty erikseen.

Laki ei koskisi tehdasalueen sisäisiä vaarallisten aineiden siirtoja, silloin kun se ei kiinteästi liity kuljetusketjuun. Kuljetusketjulla tar-

koitettaisiin kuljetusta lähettäjältä vastaanottajalle. Laki ei koskisi esimerkiksi vaarallisten aineiden kuljetusta yksityisellä tehdasalueella varastosta toiseen, sillä tehdasalueella siirrettävät aineet ovat yleensä samoja tuotteita ja niiden ominaisuudet ovat tehtaalla tunnettuja. Sen sijaan laki koskisi satama-alueella ja lentopaikalla tapahtuvaa kuljetusta, silloin kun se liittyisi kuljetusketjuun.

Laki ei koskisi huvialuksilla tapahtuvia vaarallisten aineiden kuljetuksia merellä ja sisävesillä.

3 §. *Määritelmät.* Pykälässä esitettäisiin määritelmä kuljetuksen kannalta vaarallisille aineille, joihin kuuluisivat myös seokset, liuokset ja vaarallisia aineita sisältävät esineet ja välineet kuten esimerkiksi ilotulitusraketit. Vain sellaiset vaaralliset aineet kuuluisivat tämän lain piiriin, jotka täyttäisivät tämän lain nojalla annettavissa tarkemmissa määräyksissä annetut kriteerit tai ne olisi mainittu aineluettelossa tai ne kuuluisivat aineluettelossa mainittuihin ryhmänimikkeisiin. Luokituskriteerit perustuisivat kussakin kuljetusmuodossa kansainvälisiin vaarallisten aineiden kuljetusta koskeviin sopimuksiin, koodeihin ja määräyksiin (ADR, ICAO-TI, IMDG-Code ja RID). Vaarallisia aineita sisältäneet tyhjat, puhdistamattomat pakkaukset ja kuljetussäiliöt kuuluisivat myös tämän lain soveltamisalaan.

Kuljetuksella tarkoitettaisiin vaarallisen aineen ja vaarallista ainetta sisältävän kollin ja säiliön varsinaista kuljetusta, kuormaamista, lastaamista, purkamista ja käsittelyä kuljetusta varten. Kuormaamisella tai lastaamisella, purkamisella ja käsittelyllä tarkoitettaisiin tässä laissa kuljetusturvallisuuden kannalta esimerkiksi erilaisten vaarallisten aineiden yhteenkuormaamista ja erottelua, kollojen tuentaa ja kuljetusvälineen puhdistusta kuorman purkamisen jälkeen.

Tilapäisellä säilytyksellä tarkoitettaisiin ajoneuvossa, rautatievaunussa ja kuljetukseen liittyvää terminaalissa tapahtuvaa lyhyehkön ajan vaativaa säilytystä, jolloin sen katsottaisiin kuuluvan kuljetussäädösten piiriin. Tilapäinen säilytys liittyisi varsinaiseen kuljetustapahtumaan lähetyksen eri vaiheissa siitä alkaen, kun tavara lähetetään, siihen saakka kun se otetaan vastaan.

Tiekuljetuksella tarkoitettaisiin tässä laissa tieliikennelain mukaisella tiellä tapahtuvaa kuljetusta ja tilapäistä säilytystä ajoneuvossa. Lisäksi tiekuljetukseen kuuluisi myös satama-,

varasto- ja tehdasalueella, lentopaikalla tai muulla vastaavalla alueella tapahtuva kuljetus, silloin kun se liittyisi kiinteästi tieliikennelain mukaisella tiellä tapahtuvaan kuljetukseen. Tällä lailla ei ole tarkoitus säädellä tehdasalueen sisäisiä siirtoja. Tiekuljetuksella tarkoitettaisiin lisäksi maastoliikennelain (670/91) mukaisessa maastossa tapahtuvaa kuljetusta, josta säädettäisiin tarkemmin asetuksella ja liikenneministeriön päätöksellä.

Rautatiekuljetuksella tarkoitettaisiin tässä laissa rataverkolla tapahtuvaa vaarallisten aineiden kuljetusta. Tämän lain piiriin kuuluisivat myös ratapihoilla tapahtuva vaunujen käsittely ja tilapäinen säilytys rautatievaunussa ja terminaalissa, kollojen käsittely terminaalissa sekä satama-, varasto- ja tehdasalueiden ja vastaavien raideliikenne silloin, kun nämä liittyisivät kiinteästi rautatiekuljetukseen. Lain tarkoituksena olisi kattaa näin kaikki oleellisesti vaarallisten aineiden rautatiekuljetukseen liittyvät toiminnot.

Aluskuljetuksella tarkoitettaisiin tässä laissa vaarallisten aineiden kappaleitavarakuljetuksia merellä ja sisävesillä.

Ilmakuljetuksella tarkoitettaisiin kuljetusta ilmailulain mukaisessa ilma-aluksessa.

4 §. *Suhde eräisiin säädöksiin.* Ehdotetun lain lisäksi sovellettaisiin vaarallisten aineiden kuljetuksiin, mitä muuta tavaran kuljetuksesta on säädetty. Muita säädöksiä ovat esimerkiksi tiekuljetussopimuslaki (345/79), rautatiekuljetusasetus (714/75), merilaki, ilmailulaki ja ilmakuljetuslaki (387/86). Lisäksi työturvallisuuslaki (295/58) ja muut työntekijän suojelemiseksi annetut säädökset säätelevät työturvallisuutta ja työsuojeluviranomaiset valvovat mainituissa laissa ja säädöksissä tarkoitettua toimintaa.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin vaarallisten aineiden kuljetuksen lisäksi vaarallisten aineiden kuljetusketjuun liittyvästä tilapäisestä säilytyksestä. Laki ei koskisi pysyvillä laitteilla tapahtuvaa vaarallisen aineen siirtoa kuljetussäiliön ja varastosäiliön välillä, putkikuljetuksia eikä aineen varastointia varastosäiliössä. Lakia ei sovellettaisi kemikaalien valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin eikä varastointiin, myyntiin eikä muuhun luovuttamiseen, hallussapitoon eikä säilyttämiseen, tekniseen eikä muuhun käyttöön, testaamiseen eikä muuhun näihin rinnastettavaan kemikaalien käsittelyyn, joista on säädetty kemikaalilaissa (744/89) ja räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa

(263/53) ja niiden nojalla annettuissa määräyksissä.

2 luku. Viranomaiset ja niiden tehtävät

5 §. *Ministeriö valvontaviranomaisena.* Koska vaarallisten aineiden tie-, rautatie-, meri- ja ilmakuljetukset kuuluvat liikenneministeriön toimialaan, ehdotetaan ylimmäksi viranomaiseksi liikenneministeriötä. Liikenneministeriön tehtävänä olisi toimialansa valvontaviranomaisen ja tarkastuslaitosten ohjaus ja valvonta.

6 §. *Muut viranomaiset.* Lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvoisi merenkululaitos, Ilmailulaitos, tullilaitos, poliisiviranomaiset, palo- ja pelastusviranomaiset, rajavartiolaitos, satamaviranomaiset ja Säteilyturvakeskus kukin toimialallaan. Satamaviranomaisilla tarkoitetaan niitä viranomaisia, jotka on muun lainsäädännön perusteella määrätty toimimaan viranomaistehtävissä. Valvontaviranomaisen toimialueet määriteltäisiin kutakin kuljetusmuotoa koskeissa asetuksissa. Tällä hetkellä valvontaviranomaiset vaihtelevat kuljetusmuodoittain ja osalle kuljetusmuotoja ei varsinaisesti ole nimetty valvontaviranomaisia. Toisaalta esimerkiksi tullilaitos on nykyisin ainoastaan vesikuljetusten valvontaviranomainen, ei maakuljetusten. Lakiehdotuksen perusteella annettavissa asetuksissa tullilaitoksesta olisi tarkoitus tehdä myös maa- ja ilmakuljetusten valvontaviranomainen.

Muina toimivaltaisina viranomaisina edellä mainittujen lisäksi olisivat teknillinen tarkastuskeskus ja ajoneuvohallinto kumpikin toimialallaan siten kuin niistä kuljetusmuotokohtaisilla asetuksilla tarkemmin säädetään. Esimerkiksi teknillinen tarkastuskeskus antaisi muiden kuin radioaktiivisten aineiden säiliöiden ja pakkausten hyväksynnän ja ajoneuvohallinto määräisi vaarallisten aineiden kuljetukseen käytettävän ajoneuvon hyväksynnän suorittavan katsastuksen suorittajan sekä toimisi toimivaltaisena viranomaisena vaarallisten aineiden tiekuljetuksissa kuljettajien ajoluvan osalta, siten kuin siitä asetuksella ja liikenneministeriön päätöksellä tarkemmin säädetään tai määrätään. Kansainvälisten vaarallisten aineiden kuljetussopimusten kehittyessä saattaa tulevaisuudessa olla tarpeen määrätä muitakin toimivaltaisia viranomaisia kuin edellä mainitut.

Puolustusvoimien valvonnassa tapahtuvien

tie-, meri- ja sisävesikuljetusten sekä puolustusvoimien ajoneuvoilla, aluksilla tai ilma-aluksilla tapahtuvien vaarallisten aineiden kuljetusten valvonnasta vastaisivat sotilasviranomaiset.

Rajavartiolaitoksen aluksella ja ilma-aluksella tapahtuvan vaarallisten aineiden kuljetusten valvonnan suorittaisi rajavartiolaitos.

7 §. *Valtuutussäädös.* Viranomaisten tehtävistä ja yhteistyöstä säädettäisiin kuljetusmuotokohtaisilla asetuksilla.

3 luku. Velvollisuudet ja vaatimukset

8 §. *Lähtettäjän yleiset velvollisuudet.* Eri kuljetusmuotoja koskevilla teknisissä määräyksissä aineen luokitus, pakkaus ja sen merkitseminen sekä kuljetettavaksi jättäminen määriteltäisiin yksityiskohtaisesti. Vaarallisen aineen lähettäjä olisi vastuussa siitä, että hänen kuljetettavaksi jättämänsä vaarallinen aine olisi näiden määräysten mukaisesti luokiteltu, pakattu ja merkitty sekä, että ainetta saa kuljettaa asianmukaisella tavalla pakattuna, säiliössä, säiliökontissa tai irrallaan. Merikuljetuksissa lähettäjällä tarkoitetaan laivaajaa.

Eri kuljetusmuotoja koskevilla asetuksissa ja tarkemmissa määräyksissä määrättäisiin yksityiskohtaisesti, mitä kuljetusasiakirjoja lähetyskseen edellytettäisiin ja mitä niissä tulisi ilmoittaa. Lähettäjä olisi vastuussa siitä, että hän toimittaa oikein täytetyt kuljetusasiakirjat kuljetuksen suorittajalle ja että lähetys vastaa kuljetusasiakirjoissa ilmoitettua. Tämä vastaa kansainvälisten sopimusten ja määräysten käytäntöä.

9 §. *Kuljetuksen suorittajan velvollisuudet tiekuljetuksissa.* Kuljetuksen suorittaja vastaisi siitä, että vaarallisten aineiden kuljetukseen käytettävä ajoneuvo ja sen varusteet sekä miehitys olisivat määräysten mukaiset ja riittävän turvalliset kysymykseen tulevaan kuljetukseen. Kuljetuksen suorittajan vastuulla olisi myös, että kuljettaja olisi saanut riittävästi koulutusta ja ohjausta kuljetusta koskevista säännöksistä ja määräyksistä, kuljetukseen liittyvistä vaaratarkistuksista sekä toimenpiteistä onnettomuuden satuttua. Tarkemmin ajoneuvon varustuksesta, miehityksestä sekä kuljettajan pätevyydestä säädettäisiin asetuksella ja liikenneministeriön päätöksellä. Vastaavat säännökset sisältyvät vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä annetun lain 12 §:ään.

10 §. *Kuljettajan velvollisuudet tiekuljetuksissa.*

sa. Kuljettajan edellyttäisiin ennen matkan alkamista varmistuvan siitä, että ajoneuvo, sen varusteet, merkinnät ja miehitys olisivat määräysten mukaiset ja että kuormaus olisi suoritettu määräysten mukaisesti. Vastaavat säännökset sisältyvät vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä annetun lain 13 §:ään.

11 §. *Muut velvollisuudet.* Tarkemmat säännökset vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvien eri osapuolten muista velvollisuuksista annettaisiin kuljetusmuotokohtaisissa asetuksissa. Eri osapuolilla tarkoitetaan tässä laissa lähettäjä, laivaaajaa, kuormauksen suorittajaa, kuljetuksen suorittajaa, kuljettajaa ja vaarallisen aineen vastaanottajaa.

12 §. *Henkilöstön pätevyys.* Tiekuljetuksissa kuljetukseen osallistuvan henkilön tehtävän edellyttämällä pätevyydellä tarkoitettaisiin ADR/VAK-ajolupaa ja rautatiekuljetuksissa vastaavasti kuljetushenkilöstön koulutusvaatimusta vaarallisten aineiden rautatiekuljetuksiin.

Vaarallisten aineiden kuljetuksista muuten vastaavan henkilön tehtävän edellyttämällä pätevyydellä tarkoitettaisiin EU-direktiiviehdotuksen mukaista vaarallisten aineiden kuljetuksista vastaavan henkilön pätevyyttä. Varsinaisen direktiivi olisi tarkoitus saattaa voimaan tämän valtuutuspykälän perusteella sen mukaisesti kuin ETA-sopimus ja mahdollinen liittyminen Euroopan unioniin edellyttävät.

13 §. *Vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvät yleiset vaatimukset.* Eri kuljetusmuotoja koskevissa teknisissä määräyksissä aineen pakkaus ja sen merkitseminen määritettäisiin yksityiskohtaisesti. Vaarallisen aineen lähettäjän ja laivaaajan katsottaisiin olevan vastuussa siitä, että hänen kuljetettavaksi jättämänsä vaarallinen aine olisi näiden määräysten mukaisesti pakattu ja merkitty.

Vaarallisten aineiden kuljetusten reittirajoituksista säädettäisiin asetuksella ja liikenneministeriön päätöksellä.

Vaarallisten aineiden kuljetuksista säädettäisiin yksityiskohtaisesti kuljetusmuotokohtaisilla asetuksilla. Yksityiskohtat peustuisivat kansainvälisiin ADR-, RID-, ICAO-TI ja IMDG-Code sopimuksiin sekä EU:n direktiiveihin.

Tarkemmat säännökset vaarallisten aineiden kuljetusten ilmoituksesta annettaisiin kuljetusmuotokohtaisissa asetuksissa. ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjan sisältämän direktiivin (93/75/ETY) mukaisesta kappalevarana kul-

jetettavan vaarallisen aineen ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin aluskuljetusta koskevalla asetuksella.

4 luku. Kiellot

14 §. *Yleinen kuljetuskielto.* Pykälässä määritellään ne tapaukset, jolloin vaarallisen aineen kuljetus olisi kielletty.

15 §. *Valvontaviranomaisen asettamat kiellot ja rajoitukset.* Pykälässä annettaisiin kuljetusmuotokohtaisissa asetuksissa määrättyille valvontaviranomaiselle valtuutus kieltää vaarallisen aineen kuljetus, mikäli se ei täytä lain tai sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimuksia.

Saattaa syntyä tilanteita, joissa asianosaisia tulisi kuulla. Tällöin noudatetaan hallintomenettelylain (598/82) 15 §:n säännöksiä. Vahingonkorvauksen osalta sovelletaan kyseisiä kuljetusmuotoja koskevaa lainsäädäntöä (kuten tiekuljetussopimuslaki, merilaki, ilmakuljetuslaki, ilmakuljetussopimuslaki ja rautatiekuljetusasetus) sekä yleisiä vahingonkorvausoikeudellisia periaatteita.

5 luku. Valvonta

16 §. *Tarkastus-, tiedonsaanti- ja tutkimusoikeus.* Kuljetusmuotokohtaisissa asetuksissa määrättyillä valvontaviranomaisilla, kullakin toimialueellaan, olisi oikeus suorittaa tarkastusten lisäksi rutiininluonteisia pistokokeita ja sitä varten ottaa myös näytteitä ja suorittaa tutkimuksia. Edellä mainituilla viranomaisilla olisi myös oikeus saada tiedot säännösten ja määräysten noudattamisen valvomiseksi lähettäjältä, kuljetuksen suorittajalta ja muulta henkilöltä, jota tämä laki ja sen nojalla annetut säännökset ja määräykset koskevat. Valmisteilla olevan EU-direktiivin mukaan vaarallisten aineiden kuljetusten valvonnan piiriin kuuluisivat varsinainen kuljetus samoin kuin kuormaus, purkaminen, lähettäminen, varastointi, keräily, käsittely tai vastaanotto. Valvonnan laajentaminen direktiiviehdotuksen mukaiseksi saatettaisiin voimaan direktiivin voimaantulosäännösten mukaisesti.

Edellä mainituille valvontaviranomaisille ehdotetaan oikeutta ottaa näytteitä ja suorituttaa tutkimuksia, mikäli olisi perusteltua aihetta epäillä, että vaarallisten aineiden kuljetussään-

nöksiä ja -määräyksiä ei olisi noudatettu. Tämä merkitsisi muun muassa sitä, että valvontaviranomainen voisi tietyin edellytyksin, mutta ei ilman aihetta esimerkiksi rutiinitarkastusten yhteydessä, pysäyttää kuljetuksen ottaakseen siitä näytteitä ja suorittaakseen tutkimuksia. Oikeus koskisi ainostaan välttämättömiä tutkimuksia, jos valvontaviranomainen ei muutoin saisi käyttöönsä tarvittavia tietoja. Välttämättöminä ei voisi pitää sellaisia valvontaviranomaisen suorittamia tutkimuksia, joissa ainostaan tarkastusmielessä tutkitaan, ovatko annetut tiedot oikeita. Tarpeettomien tutkimusten välttämiseksi tulisi, mikäli mahdollista, ennen tutkimusten suorittamista asianosaisella olla tilaisuus tulla kuulluksi. Mikäli valvontaviranomaiselle tällöin toimitettaisiin riittävät tiedot eikä olisi aihetta epäillä tietojen paikkansapitävyyttä, ei niitä koskevien tutkimusten suorittamista voitaisi enää pitää välttämättömänä.

Jos lähettäjä, merikuljetuksissa laivaa, on syyllistynyt virheeseen tai laiminlyöntiin, joutuu hän korvaamaan kuljetussopimuksia koskevan lainsäädännön mukaan rahdinkuljettajalle kaiken sen vahingon, joka tälle on aiheutunut. Vahinkoa on voinut aiheutua esimerkiksi siitä, että rahdinkuljettaja on maksanut korvausta viivästyksestä muulle lähettäjälle.

Virheeseen tai laiminlyöntiin syyllistynyt joutuu korvaamaan viranomaiselle tutkimus- ja vastaavat kulut.

17 §. *Tiedonsaanti toiselta viranomaiselta.* Vaarallisten aineiden kuljetusten valvontaa suorittavilla viranomaisilla tulisi olla oikeus saada valvontaa varten tarvitsemansa tiedot toiselta viranomaiselta. Säännöksellä pyritäisiin järjeistämään valvontaa. Lakiehdotuksen 23 §:n mukainen salassapitovelvollisuus ei estäisi kyseessä olevan pykälän mukaista tiedonsaantia.

6 luku. Pakkokeinot ja seuraamukset

18 §. *Uhkasakko ja teettämishukka.* Pykälässä olisi säännös kuljetusmuotoikohtaisissa asetuksissa määrättyjen valvontaviranomaisten käytettävissä olevista pakkokeinoista, joilla voitaisiin tehostaa lain nojalla määrättyä kieltoa tai annettua määräystä. Pakkokeinoina tulisivat kysymykseen uhkasakko tai teettämishukka. Niillä voitaisiin tehostaa 15 §:ssä tarkoitettuja

valvontaviranomaisen kieltoja ja määräyksiä. Uhkasakko voitaisiin asettaa myös 16 §:ssä tarkoitettun valvontaviranomaisen tarkastus-, tiedonsaanti- ja tutkimusoikeuden tehostamiseksi. Pakkokeinon käyttämisestä päättäisi asianomainen valvontaviranomainen ja niistä olisi voimassa, mitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

19 §. *Rangaistukset.* Pykälän 1 momentissa kuvataan vaarallisten aineiden kuljetusrikoksen tunnusmerkistö ja 2 momentissa vaarallisten aineiden kuljetusrikkomuksen tunnusmerkistö.

Rangaistusseuraamus vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta olisi sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Ehdotettu vaarallisten aineiden kuljetusrikos olisi asteikoltaan samankaltainen kuin voimassa olevassa vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä koskevassa laissa ja ilmailulaissa samoin kuin esimerkiksi kemikaalilaissa.

Vaarallisten aineiden kuljetusrikkomuksesta voitaisiin tuomita sakkoa, jollei muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Pykälän 3 momentin mukaan se, joka rikkoisi hänelle määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voitaisiin harkinnan mukaan jättää tuomitsematta rangaistukseen, mikäli teko katsottaisiin niin vähäiseksi.

7 luku. Asian siirtäminen, muutoksenhaku ja täytäntöönpano

20 §. *Asian siirtäminen.* Vaarallisten aineiden kuljettajien ajolupaa koskevat pykälän 1 ja 2 momenttien säännökset sisältyvät vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä annetun lain 16 a §:ään. Vaarallisten aineiden kuljettajien ajoluvasta säädettäisiin 12 §:n nojalla säädettävällä asetuksella.

21 §. *Muutoksenhaku.* Muutoksenhaku tapahtuisi siten, kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

22 §. *Täytäntöönpano.* Koska lakiehdotuksen 15 §:n nojalla tehtävät päätökset voisivat luonteeltaan olla sellaisia, että ne on heti täytäntöön pantava, päätöksissä voitaisiin määrätä, että päätöstä olisi noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomaisen toisin määrää.

8 luku. Erinäisiä säännöksiä

23 §. *Salassapitovelvollisuus.* Pykälän mukaan lain valvontaan tai tutkimustoimintaan liittyviä tehtäviä hoitavalla henkilöllä olisi salassapitovelvollisuus tehtävässään saamiensa tietojen osalta. Edellä mainittuja tietoja ei saisi antaa sivullisille eikä myöskään käyttää yksityiseksi hyödyksi ilman asianomaisen elinkeinon harjoittajan suostumusta.

Salassapitovelvollisuus ei estäisi antamasta toiselle valvontaviranomaiselle valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja eikä myöskään tietojen antamista syyttäjä- tai poliisiviranomaisille rikoksen selvittämiseksi.

24 §. *Valtuutussäännös.* Tämän pykälän ja lain muiden asetuksen ja alemmanasteisten normien antoon valtuuttavien säännösten nojalla olisi tarkoitus antaa tarvittavat alemmanasteiset kuljetusmuotokohtaiset säännökset ja määräykset. Lain nojalla annettaisiin ensi vaiheessa asetukset vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä, vaarallisten aineiden kuljettajien ajoluvasta, vaarallisten aineiden kuljettamisesta rautatiellä, vaarallisten aineiden kuljettamisesta aluksessa ja vaarallisten aineiden kuljettamisesta ilma-aluksessa.

Pykälän 2 momentin mukaan liikenneministeriö voisi antaa maantiekuljetusten ja rautatiekuljetusten, merenkulkuhallitus kappaletavaran aluskuljetusten osalta ja Ilmailulaitos ilma-aluskuljetusten tarkemmat määräykset vaarallisten aineiden kuljetuksiin ja tilapäiseen säilytykseen liittyvistä yksityiskohdista kukin omalla toimialueellaan. Tämän valtuutussäännöksen perusteella voitaisiin ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan liittyvä vaarallisia tai ympäristöä pilaavia aineita kuljettavia aluksia koskevista vähimmäisvaatimuksista niiden ollessa matkalla yhteisön merisatamiin tai poistuessa sieltä annettu neuvoston direktiivi saattaa voimaan.

Liikenneministeriö voisi lisäksi antaa tarkempia määräyksiä vaarallisten aineiden kuljetusten rajoituksista, vaarallisten aineiden kuljetusten valvonnasta, vaarallisten aineiden kuljettajien koulutuksesta, rautatiekuljetukseen osallistuvan henkilön pätevyydestä ja yrityksen vaarallisten aineiden kuljetuksista vastaavan henkilön pätevyydestä sen mukaisesti kuin ETA-sopimus ja mahdollinen liittyminen Euroopan unioniin edellyttävät.

Kaikkia kuljetusmuotoja koskevat säännökset perustuisivat pääsääntöisesti kansainvälisiin eri kuljetusmuotoja koskeviin sopimuksiin,

koodeihin ja määräyksiin sekä mahdollisiin EU:n antamiin asetuksiin ja direktiiveihin.

Ehdotettu laki ja sen nojalla annettavat määräykset koskisivat myös puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen vaarallisten aineiden kuljetuksia, ja vain poikkeustapauksissa noudatettaisiin asianomaisen viranomaisen antamia määräyksiä ja ohjeita. Tarvetta poiketa yleisistä määräyksistä tulee lähinnä sotilaallisten harjoitusten yhteydessä ja silloin, kun salattavuus- seikat tai maanpuolustuksen etu vaatii poikkeamaan erityisen materiaalin osalta siviilissä voimassa olevista määräyksistä.

Rajavartiolaitoksen ilma-alukset on merkitty Ilmailulaitoksen pitämään siviili-ilma-alusrekisteriin ja ne ovat siten ilmailulaissa tarkoitettussa mielessä siviili-ilma-aluksia. Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön ICAO:n Suomea velvoittavat määräykset koskevat näin ollen myös rajavartiolaitoksen ilma-aluksia, mikä asianomaisen viranomaisen tulee ottaa huomioon määräyksiä antaessaan.

9 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

25 §. *Voimaantulosäännös.* Koska laki olisi puitelakityyppinen, määräytyisi sen sisältämien velvoitteiden konkreettinen sisältö suurelta osin vasta sen nojalla annettavissa asetuksissa ja mahdollisissa päätöksissä. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä syyskuuta 1994.

Tämän lain nojalla annettaisiin säännökset ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaan sisältyvän vaarallisia tai ympäristöä pilaavia aineita kuljettavia aluksia koskevista vähimmäisvaatimuksista niiden ollessa matkalla yhteisön merisatamiin tai poistuessa sieltä annetun neuvoston direktiivin kappaletavarakuljetusten osalta 13 päivään syyskuuta 1994 mennessä.

Lailla kumottaisiin vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä 20 päivänä kesäkuuta 1974 annettu laki.

Lisäksi olisi tarkoitus muuttaa 23 päivänä elokuuta 1968 annetun ilmailuasetuksen (525/68) 108 § ja 5 päivänä syyskuuta 1975 annetun rautatiekuljetusasetuksen 3 §:n 2 momentti tätä lakiesitystä vastaavaksi.

26 §. *Siirtymäsäännös.* Tämän lain 12 §:n 1 momentti tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Tätä päivämäärää ennen myönnetyt VAK-ajoluvat olisivat voimassa niissä mainittu-ajan, enintään kuitenkin 31 päivään joulukuuta 1999. Näin muutettaisiin kansalliset vaa-

rallisten aineiden kuljettajien ajolupaa (VAK-ajolupa) koskevat määräykset yhtenäiseksi ETA-sopimukseen liittyvän vaarallisten aineiden tiekuljetuksissa käytettävien ajoneuvojen kuljettajien ammatillisesta koulutuksesta annetun neuvoston direktiivin kanssa. Tämä merkitsisi sitä, että vaarallisten aineiden kuljettajien on viiden vuoden välein osallistuttava vaarallisten aineiden kuljetuksia koskevalle täydennyskurssille ja suoritettava tämän jälkeen hyväksyttävästi koe.

2. Voimaantulo

Laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä syyskuuta 1994. Lain 12 §:n 1 momentti ehdotetaan kuitenkin tulevaksi voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1995.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

vaarallisten aineiden kuljetuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on ehkäistä ja torjua vahinkoa ja vaaraa, jota vaarallisten aineiden kuljetus saattaa aiheuttaa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan vaarallisten aineiden kuljetukseen

- 1) tiellä;
- 2) rautatiellä ja muussa raideliikenteessä;
- 3) ilma-aluksessa Suomen alueella ja suomalaisessa ilma-aluksessa Suomen alueen ulkopuolella; ja
- 4) suomalaisessa aluksessa Suomen aluevesillä ja Suomen aluevesien ulkopuolella sekä ulkomaaisessa aluksessa Suomen aluevesillä.

Tätä lakia sovelletaan myös vaarallisten aineiden kuljetukseen satama-alueella ja lentopaikalla siinä laajuudessa, kun siitä jäljempänä tässä laissa säädetään.

Tämä laki ei koske:

- 1) vaarallisten aineiden meri- ja sisävesikuljetusta irtolastina eikä neste- ja kaasusäiliöaluskuljetuksia;
- 2) tehdas- ja varastoalueella tapahtuvaa vaarallisten aineiden varastointia, siirtoa tai muuta käsittelyä silloin, kun toimenpide ei kiinteästi liity tie-, rautatie-, alus- tai ilmakuljetukseen; eikä
- 3) huvialuksilla tapahtuvia kuljetuksia.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *vaarallisella aineella* ainetta, joka räjähdys-, palo- tai säteilyvaarallisuutensa, myrkyllisyytensä, syövyttävyytensä taikka muun sellaisen ominaisuutensa vuoksi saattaa aiheuttaa vahinkoa ihmisille, ympäristölle tai omaisuu-

delle. Mitä tässä laissa säädetään vaarallisesta aineesta, sovelletaan sitä myös vaarallisiin seoksiin, esineisiin, välineisiin, tavaroihin, tyhjiin pakkauksiin, geneettisesti muunnettuihin organismeihin ja mikro-organismeihin;

2) *kuljetuksella* vaarallisen aineen ja vaarallista ainetta sisältävän kollin ja säiliön varsinasta kuljetusta, kuljetusvälineeseen kuormamista, lastaamista, purkamista ja käsittelyä;

3) *tilapäisellä säilytyksellä* ajoneuvossa, rautatievaunussa ja terminaalissa tapahtuvaa tilapäistä säilytystä, joka liittyy kiinteästi kuljetustapahtumaan;

4) *tiekuljetuksella* tieliikennelaissa (267/81) tarkoitetulla tiellä tapahtuvaa kuljetusta ja tilapäistä säilytystä sekä satama-, varasto- ja tehdasalueella, lentopaikalla tai muulla vastaavalla alueella tapahtuvaa kuljetusta silloin, kun se liittyy kiinteästi tieliikennelaissa tarkoitetulla tiellä tapahtuvaan kuljetukseen; tiekuljetukseksi katsotaan lisäksi maastoliikennelaissa (670/91) tarkoitetussa maastossa tapahtuva kuljetus, siten kuin tällaisesta kuljetuksesta tarkemmin säädetään;

5) *rautatiekuljetuksella* rataverkolla tapahtuvaa kuljetusta mukaan lukien ratapihoilla tapahtuva vaunujen käsittely ja tilapäinen säilytys sekä kollien käsittely terminaalissa sekä satama-, varasto- ja tehdasalueiden tai vastaavien alueiden raideliikennettä silloin, kun ne liittyvät kiinteästi rautatiekuljetukseen;

6) *aluskuljetuksella* kuljetusta kappaletavaran aluksella pakkauksissa, kuljetussäiliöissä, kontissa tai muulla vastaavalla tavalla; ja

7) *ilmakuljetuksella* kuljetusta ilma-aluksella.

4 §

Suhde eräisiin säädöksiin

Sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään, sovelletaan vaarallisten aineiden kuljetukseen, mitä tavarankuljetuksesta muutoin säädetään, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä velvoitteesta muuta johdu.

Työntekijän suojelemiseksi on lisäksi voimas-

sa, mitä työturvallisuuslaissa (299/58) ja muutoin säädetään.

Kemikaalien varastoinnista ja säilyttämisestä on voimassa, mitä kemikaalilaissa (744/89) ja räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa (263/53) ja niiden nojalla säädetään.

Radioaktiivisista aineista, ydinaineista ja ydinjätteistä säädetään lisäksi säteilylaissa (592/91) ja ydinenergialaissa (990/87).

2 luku

Viranomaiset ja niiden tehtävät

5 §

Ministeriö valvontaviranomaisena

Liikenneministeriölle kuuluu tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista koskevan valvonnan ylin johto ja ohjaus. Apunaan vaarallisten aineiden kuljettamista koskevissa asioissa liikenneministeriöllä on neuvottelukunta, josta säädetään asetuksella.

6 §

Muut viranomaiset

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvovat merenkululaitos, Ilmailulaitos, tullilaitos, poliisiviranomaiset, palo- ja pelastusviranomaiset, rajavartiolaitos, satamaviranomaiset ja Säteilyturvakeskus kukin toimialallaan, siten kuin siitä säädetään tarkemmin asetuksella.

Muita toimivaltaisia viranomaisia ovat edellä mainittujen lisäksi teknillinen tarkastuskeskus ja ajoneuvohallinto kumpikin toimialallaan, siten kuin siitä säädetään tarkemmin asetuksella. Asetuksella voidaan lisäksi säätää muille viranomaisille tulevista tehtävistä.

Puolustusvoimien valvonnassa tapahtuvien vaarallisten aineiden tie-, meri- ja sisävesikuljetusten sekä puolustusvoimien ajoneuvoilla, aluksilla tai ilma-aluksilla tapahtuvan vaarallisten aineiden kuljetusten valvonnan suorittavat sotilasviranomaiset. Muulla tavoin suoritettavien puolustusvoimien vaarallisten aineiden kuljetusten valvonnasta ja valvontaviranomaisten yhteistyöstä säädetään tarvittaessa asetuksella.

Rajavartiolaitoksen aluksella ja ilma-aluksel-

lä tapahtuvan vaarallisten aineiden kuljetusten valvonnan suorittaa rajavartiolaitos.

7 §

Valtuutussäännös

Tarkemmat säännökset viranomaisten tehtävistä ja yhteistyöstä annetaan asetuksella.

3 luku

Velvollisuudet ja vaatimukset

8 §

Lähtetäjän yleiset velvollisuudet

Lähtetäjä, merikuljetuksissa laivaaja, on vastuussa, että kuljetettavaksi jätetty vaarallinen aine on luokiteltu, pakattu ja pakkaus merkitty sekä jätetty kuljetettavaksi tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti.

Lähtetäjä, merikuljetuksissa laivaaja, on vastuussa siitä, että vaarallisen aineen nimi, luokitus sekä muut vaaditut tiedot tulevat oikein merkityiksi kuljetusasiakirjoihin. Kuljetusasiakirjat on toimitettava kuljetuksen suorittajalle siten kuin siitä asetuksella tai sen nojalla annettavilla määräyksillä säädetään.

Kuljetusasiakirjoista ja niihin liittyvistä toimenpiteistä voidaan asetuksella antaa tarkempia säännöksiä.

9 §

Kuljetuksen suorittajan velvollisuudet tiekuljetuksissa

Kuljetuksen suorittajan on huolehdittava siitä, että vaarallisen aineen kuljetukseen käytettävää ajoneuvoa voidaan tähän tehtävään käyttää ja että ajoneuvo on asianmukaisesti miehitetty.

Kuljetuksen suorittajan on aina huolehdittava siitä, että ajoneuvon kuljettaja riittävässä määrin tuntee kysymyksessä olevien vaarallisten aineiden kuljettamista koskevat säännökset ja määräykset.

10 §

Kuljettajan velvollisuudet tiekuljetuksissa

Kuljettajan on ennen matkan alkamista varmistauduttava siitä, että ajoneuvo vastaa kysy-

myksessä olevaa kuljetusta sekä on asianmu-
kaisesti miehitetty ja kuormattu, sekä huoleh-
dittava, että kuljetus suoritetaan voimassa ole-
vien säännösten ja määräysten mukaisesti.

11 §

Muut velvollisuudet

Vaarallisten aineiden kuljetukseen liittyvien
eri osapuolten muista kuin 8—10 §:ssä maini-
tuista velvollisuuksista voidaan antaa tarkem-
pia säännöksiä asetuksella ja sen nojalla pää-
töksellä.

12 §

Henkilöstön pätevyys

Kuljettajalla, joka kuljettaa vaarallisia ainei-
ta tiellä, on oltava ajokortin lisäksi vaarallisten
aineiden kuljettamiseen oikeuttava ajolupa, siten
kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään.

Vaarallisten aineiden rautatiekuljetukseen
osallistuvalla henkilöllä on oltava tehtävän
edellyttämä pätevyys, siten kuin siitä asetuk-
sella tarkemmin säädetään.

Vaarallisten aineiden kuljetuksista vastaaval-
la henkilöllä on oltava tehtävän edellyttämä
pätevyys, siten kuin siitä asetuksella tarkemmin
säädetään.

Yrityksen satama-alueella ja lentopaikalla
vaarallisten aineiden kuljetuksista vastaavan
henkilön pätevyydestä voidaan säätää asetuk-
sella.

13 §

*Vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvät yleiset
vaatimukset*

Vaarallinen aine on pakattava siten, että se
pysyy kuljetuksen ajan pakkauksessa. Kollin
pinnalla ei saa olla vaarallista ainetta.

Vaarallisten aineiden kuljetusten rajoittami-
sesta tietyllä aluella voidaan säätää asetuksella.

Vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvistä
teknisistä yksityiskohdista samoin kuin vaaral-
listen aineiden kuljetuksiin liittyvistä ilmoituk-
sista säädetään asetuksella.

Satama-alueella ja lentopaikalla siirron yh-
teydessä tapahtuvasta vaarallisten aineiden yh-
teenkuormauksesta ja satama-alueella rautatie-
vaunujen siirtämisestä sekä vaarallisten ainei-
den tilapäisestä säilytyksestä terminaalissa voi-
daan säätää asetuksella.

Lentotoiminnan polttoainesiirtoihin lento-

paikalla käytettävien erikoisajoneuvojen säiliöi-
den rakenteesta, varustuksesta, tarkastuksista
ja niihin liittyvistä merkinnöistä voidaan säätää
asetuksella.

4 luku

Kiellot

14 §

Yleinen kuljetuskielto

Jollei vaarallinen aine ole luokiteltu, pakattu
ja merkitty tässä laissa ja sen nojalla annetta-
vissa säännöksissä tai määräyksissä tarkoitetu-
lla tavalla tai jollei siitä ole annettu säädettyjä
kuljetusasiakirjoja taikka jos vaarallisen aineen
kuljettamiseen tarkoitettu pakkaus tai kuljetus-
säiliö on vaurioitunut, sen kuljettaminen on
kielletty.

15 §

*Valvontaviranomaisen asettamat kiellot
ja rajoitukset*

Asetuksella määrättävillä valvontaviran-
omaisilla on oikeus kieltää vaarallisen aineen
kuljetus, jos se ei täytä tämän lain tai sen
nojalla annettujen säännösten tai määräysten
vaatimuksia, sekä määrätä vaarallinen aine
ensimmäisessä sopivassa paikassa ja tilaisuu-
dessa purettavaksi, jollei kuljetusta voida saat-
taa määräysten mukaiseksi.

Jos valvontaviranomainen on ryhtynyt 1
momentissa tarkoitettuun toimenpiteeseen, sen
on ilmoitettava toimenpiteestä lähettäjälle tai
lähettäjän edustajalle, jonka on viipymättä
otettava tavara haltuunsa.

Jos lähettäjää tai hänen edustajaansa ei
tavoiteta taikka jos lähettäjä tai hänen edusta-
jansa ei ole valvontaviranomaisen määräämäs-
sä ajassa ottanut tavaraa haltuunsa tai luovut-
tanut sitä sellaiselle, jolla on oikeus pitää
tavaraa hallussaan, taikka jos tavarahan hoidosta
aiheutuvat kustannukset eivät ole kohtuullises-
sa suhteessa sen arvoon, valtio voi lunastaa
tavarahan. Jollei valtio lunasta tavaraa, valvon-
taviranomaisella on oikeus olosuhteista riippu-
en myydä tai hävittää tavara.

Tavarahan myynti on järjestettävä julkisella
huutokaupalla tai, jollei se vaikeuksitta käy
päinsä, muulla luotettavalla tavalla. Valvonta-
viranomaisen on mikäli mahdollista hyvissä
ajoin ilmoitettava myynnin ajasta ja paikasta

tavaraan oikeutetulle. Myyntihinta, vähennettyä tavaraa rasittavilla maksuilla ja myyntikuluilla, on pidätettävä tavaraan oikeutetun saatavana yhden vuoden ajan myyntipäivästä. Sen jälkeen se kuuluu valvontaviranomaiselle.

Tavaran hävittäminen on järjestettävä asianmukaisella tavalla. Hävittämisestä aiheutuneista kustannuksista vastaa lähettäjä. Valvontaviranomaisen asiasta laatima tilitys on täytöntöönpanokelpoinen ilman tuomiota tai päätöstä.

5 luku

Valvonta

16 §

Tarkastus-, tiedonsaanti- ja tutkimusoikeus

Asetuksella määrättävillä valvontaviranomaisilla on oikeus tehdä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvomiseksi tarvittavia tarkastuksia ja ottaa tarvittavia näytteitä sekä suorittaa tutkimuksia.

Edellä tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla on oikeus saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot lähettäjältä, kuljetuksen suorittajalta ja muulta henkilöltä, jota tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten velvoitteet koskevat.

Edellä tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla on myös oikeus ottaa näytteitä ja suorittaa tutkimuksia siten, että kuljetus tilapäisesti pysäytetään, jos on perusteltua aihetta epäillä, että vaarallisen aineen kuljetuksessa ei noudateta tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Ennen tutkimusten aloittamista on asianosaiselle, mikäli mahdollista, varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Tutkimustulokset on annettava tiedoksi asianosaiselle.

Edellä 3 momentissa tarkoitettu näyte on elinkeinonharjoittajan sitä vaatiessa korvattava käyvän hinnan mukaan, jollei tutkimuksessa havaita, että tavara on tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen. Tutkimuksista ja näytteenotosta viranomaiselle aiheutuneet kustannukset on velvollinen korvaamaan se, joka on syyllistynyt virheeseen tai laiminlyöntiin.

17 §

Tiedonsaanti toiselta viranomaiselta

Valvontaviranomaisella on 23 §:ssä säädetyn

salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja toiselta viranomaiselta.

6 luku

Pakkokeinot ja seuraamukset

18 §

Uhkasakko ja teettämishukka

Asetuksella määrättävä valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla antamaan kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai teettämishallalla, siten kuin siitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

19 §

Rangaistukset

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta jättää noudattamatta tätä lakia tai tämän lain nojalla kuljetuksen turvallisuuden vuoksi annettuja säännöksiä tai määräyksiä siten, että hänen menettelynsä on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, omaisuudelle tai ympäristölle, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *vaarallisten aineiden kuljetusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Joka muuten kuin 1 momentissa mainitun tavoin rikkoo tämän lain säännöksiä tai jättää noudattamatta sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *vaarallisten aineiden kuljettamisrikkomuksesta* sakkoon.

Joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

7 luku

Asian siirtäminen, muutoksenhaku ja täytöntöönpano

20 §

Asian siirtäminen

Milloin tiekuljetukseen käytettävän ajoneuvon kuljettajalta vaaditaan vaarallisten aineiden kuljettamiseen oikeuttava ajolupa, asianosainen voi siirtää sen myöntämistä, peruutta-

mista, muuttamista ja uudistamista koskevan asian ajoneuvohallinnon ratkaistavaksi.

Asia on siirrettävä ajoneuvohallinnon käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jona asianosainen on saanut tiedon ajoluvan myöntäjän kannasta.

21 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta on voimassa, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

22 §

Täytäntöönpano

Edellä 15 §:n nojalla tehtävässä päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomaisen toisin määrää.

8 luku

Erinäisiä säännöksiä

23 §

Salassapitovelvollisuus

Joka tässä laissa tarkoitettuja tarkastus-, valvonta- ja tutkimustehtäviä suorittaessaan on saanut tietoja elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta, ei saa ilmaista niitä sivulliselle eikä käyttää niitä yksityiseksi hyödykseen, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, anna tähän suostumustaan.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä tietojen antamista 17 §:n mukaisesti eikä tietojen antamista syyttäjän- tai poliisiviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi.

24 §

Valtuutussäännös

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

Liikenneministeriö voi antaa tiekuljetusten ja rautatiekuljetusten osalta, merenkulkuhallitus kappaletavaran aluskuljetusten osalta ja Ilmailulaitos ilmakuljetusten osalta tarkemmat määräykset vaarallisten aineiden luokituksesta, kuljetuksesta, kuljetuskielloista, kuljetusasiakirjoista, pakkauksista, säiliöistä, kuormaamisesta, merkinnöistä, säiliöiden ja pakkausten hy-

väksymisestä, kuljetus-, lastaus-, ja käsittelyturvallisuudesta, matkustajien ja miehistön jäsenten matkatavarana kuljettamista vaarallista aineista, vaarallisten aineiden kuljetusten ilmoituksista, vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvien onnettomuuksien tilastoinnista, kuljetuksiin liittyvästä tilapäisestä säilytyksestä sekä muista vaarallisten aineiden kuljetukseen liittyvistä yksityiskohdista.

Liikenneministeriö voi lisäksi antaa määräyksiä vaarallisten aineiden kuljetusten rajoittamisesta määrättyillä alueilla, vaarallisten aineiden kuljetusten valvonnasta, vaarallisten aineiden kuljettajien koulutuksesta, rautatiekuljetukseen osallistuvan henkilön pätevydestä ja vaarallisten aineiden kuljetuksesta vastaavan henkilön pätevydestä.

Puolustusvoimien valvonnassa tapahtuvien vaarallisten aineiden tie-, meri- ja sisävesikuljetusten osalta puolustusministeriöllä ja, milloin kuljetus tapahtuu puolustusvoimien ajoneuvolla tai aluksella taikka ilma-aluksella, pääesikunnalla on oikeus antaa tämän lain nojalla annettavista säännöksistä poikkeavia määräyksiä.

Rajavartiolaitoksen aluksella tai ilma-aluksella tapahtuvista vaarallisten aineiden kuljetuksista on rajavartiolaitoksella oikeus antaa tämän lain nojalla annettavista säännöksistä poikkeavia määräyksiä.

9 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

25 §

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1994. Lain 12 §:n 1 momentti tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995.

Tällä lailla kumotaan vaarallisten aineiden kuljettamisesta tiellä 20 päivänä kesäkuuta 1974 annettu laki (510/74) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen; edellä mainitun lain 12 § ja 17 § nojalla annettu VAK-ajolupaa koskevat vaarallisten aineiden kuljetussäännökset ja -määräykset ovat kuitenkin voimassa 31 päivään joulukuuta 1994 saakka.

Aikaisemman lain nojalla annetut asetukset ja määräykset jäävät edelleen voimaan, kunnes niistä tämän lain nojalla toisin säädetään ja määrätään.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

26 §

Siirtymäsäännös

Ennen tämän lain 12 §:n 1 momentin voimaantumista myönnetty VAK-ajoluvat ovat edel-

leen voimassa niissä mainitun ajan, enintään kuitenkin 31 päivään joulukuuta 1999 saakka. Ajolupa voidaan uudistaa tämän lain nojalla annettujen säännösten mukaisesti.

Helsingissä 6 päivänä toukokuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Liikenneministeri *Ole Norrback*